

PROČ LZE PŘÍSTUPOVAT KE STYLOVÝM IDIOMŮM MINULOSTI JAKO K VÝTVARNÝM VYNÁLEZŮM S NEOMEZENOU PLATNOSTÍ.

Pohled na dějiny architektury jako na permanentní přítomnost minulosti a jeho důsledky pro vzdělávání architektů a designérů

Jan Michl

Hlavní tezí článku je, že existují dobré důvody proč chápat předmodernistické idiomy jako časově neomezené a stále platné a použitelné výtvarné vynálezy, na rozdíl od modernistického názoru, který předmodernistické stylové idiomy chápal a doposud chápe jako mrtvé výtvarné výrazy minulých dob. Tuto tezi autor obhajuje pomocí argumentů, které se opírají o filozofii britského myslitele rakouského původu Karla Poppera.

Text napřed probírá hlavní rysy modernistické teorie architektury z hlediska kritiky toho, co Popper nazval historicismus, tj. víry, že chod historie je předurčen a že její směr jsou lidé s to rozeznat a podle toho správně jednat. Autor chápe modernismus jako přístup k tvorbě architektury, založený na právě takové víře, a modernistickou teorii odmítá jako sled argumentů sloužících vlastním zájmům přívrženců modernismu. Modernistická teorie architektury byla postavena na argumentu, že přišla nová doba, a ta že žádá stylový výraz, který musí být úplně jiný než dosavadní stylové idiomy, ale historicky stejně nutný jako byly údajně nutné stylové výrazy minulých historických epoch. Obrovský úspěch tohoto programu mezi architekty autor vysvětluje tím, že nabídl etablované heteronomní profesi novou identitu vykonavatelů intencí mimolidských "klientů" označovaných jako "Moderní Doba" či „Historie“. Přívrženci modernismu tak byli zproštěni povinnosti vyhovovat estetickým preferencím všech lidských objednatelů či uživatelů, kteří preferovali tradiční, tj. nemodernistické výtvarné polohy a řešení před nefigurativní, minimalistickou estetikou modernismu. V důsledku své nové identity se modernisté začali vnímat jako téměř autonomní tvůrci.

Text dále konfrontuje modernistický postoj k architektonické minulosti s Popperovou převratnou tezí postulující existenci objektivního vědění, které Popper charakterizuje jako poznání „bez vědoucího subjektu“, tj. druh vědění, které je na subjektu nezávislé, protože existuje mimo něj, v samostatném, každému přístupném světě. Jako příklad objektivního vědění lze uvést

knihovnu s knihami, obsahujícími existující teorie, hypotézy, diskuze, problémy a jejich řešení, ale podle Poppera sem mimo mnoho jiného patří stejnou měrou také všechny kategorie uměleckých děl včetně architektury.

Tato teze vrhá podle autora radikálně nové světlo na povahu lidské tvořivosti a tím i na modernistický postoj k minulosti. Popper vidí lidskou tvořivost jako cele zakotvenou v objektivním světě vždy už existujícího vědění, a bez tohoto zakotvení jako v podstatě nemožnou. (Elegantně to shrnuje jeho věta: „...kdyby chtěl někdo začít od Adama, dál než Adam by se nedostal...“). Klíčovým rysem světa objektivního vědění je podle autora to, že každá jeho jednotlivost existuje v přítomném čase, současně se všemi ostatními jednotlivostmi; svět objektivního vědění je tudíž neustále přítomný, přístupný a osvojitelný pro všechny, kdo mají zájem si jeho obsahy osvojit. Tento svět je zároveň také kritizovatelný a právě jeho kritizovatelnost umožňuje, aby byl dále tvořivě rozvíjen. Z teze o existenci světa objektivního vědění tedy plyne, že veškerá umělecká díla včetně architektury, ač diachronického původu, existují všechna v synchronní dimenzi, v jediné neustálé přítomnosti. Ve světě objektivního vědění tedy rozdíl mezi „architekturou minulosti“ a „architekturou přítomnosti“ neexistuje, protože obě existují ve stejné časové dimenzi – totiž právě teď.

Pokud tezi o samostatném světě objektivního poznání přijmeme, bude zřejmé, že modernistická architektura nemohla nebýt součástí tohoto světa a že tudíž celou dobu operovala uvnitř tohoto světa existujících teorií, problémů a estetických řešení, jako ostatně kterákoliv jiná tvorba. Modernistické tvrzení, že architektura minulosti je nepoužitelná, protože je uzamčena v minulosti, je proto třeba vidět jako účelovou argumentaci, jejímž cílem bylo prosadit radikálně nový výtvarný idiom. Takový strategicky podmíněný názor na předmodernistickou architekturu nutně kolidoval s tím, jak architekturu minulosti vnímala a stále vnímá velká většina lidí, která modernistický cíl nikdy nesdělala.

Autor uzavírá, že neexistuje žádný rozumný důvod, proč by školy architektury a designu měly i nadále stavět na neudržitelné argumentaci svých modernistických předchůdců a vyučování budoucích architektů a designérů omezovat pouze na jediný, modernistický, výtvarný idiom.

Celý text: <http://janmichl.com/eng.no-expiration.pdf>